

VOJO RAJČEVIĆ

Tito i mladi između dva svjetska rata

Povijesno značenje Titove pojave u međuratnom razdoblju ocjenjuje se prema njegovu doprinosu razvoju našeg klasnoga radničkog pokreta u njegovu totalitetu. U mozaiku toga pokreta nije bilo polja koje Tito svojom izuzetnom energijom i klasnim instiktom izgrađena marksista revolucionara nije pokrio striktno određenom funkcijom. Na svakom polju toga širokog mozaika ostali su trajni tragovi njegova osobnog angažmana — uvijek i svuda podvrgnutog lenjinskoj ideji: cjelokupnosti i jedinstvu klasnoga radničkog pokreta.

Jedna od tih organskih sastavnica komunističkog pokreta u Jugoslaviji, na kojoj je Tito smišljeno gradio kadrovsku osnovicu revolucije, bio je i revolucionarni omladinski pokret. Kao čovjek koji je već u ranoj mladosti upoznao život najobespravljenijeg društvenog sloja, radničke omladine, koji je iz Rusije osobno ponio poruke Oktobra, koji je prošao marksističke univerzitete zloglasnih jugoslavenskih robijašnica, Tito je u sebi trajno nosio duboku ljubav i vjeru u mlade kao nepresušan izvor revolucionarne energije i garanciju kontinuiteta revolucije. Veličinu njegova doprinosa tom pokretu povijest će potencirati i ovim biografskim paradoksom: čovjek koji u klasni radnički pokret nije došao iz omladinske organizacije, koji svojom funkcijom nikada nije bio vezan za SKOJ, razvio je taj pokret u Jugoslaviji iz malobrojne periferne ilegalne sekte u prvorazredan politički činilac, izgradio ga na široj političkoj osnovici i od same njegove avangarde i podigao ga do revolucionarne spremnosti i gotovosti da ponese glavni teret NOR-a i revolucije. U čitavom razdoblju između dva svjetska rata ni u jednoj evropskoj zemlji nije bilo partijskog rukovodioca, a pogotovu sekretara ilegalne komunističke partije, koji bi se u svojoj revolucionarnoj djelatnosti toliko bavio problemima mladih kao Tito.

Već u svojim prvim člancima, objavljenim u radničkim listovima 1927, Josip Broz posebnu pažnju posvećuje ekonomskom položaju šegrtu (učenika u privredi) i odnosu poslodavaca prema omladini. U članku »Postupak jednog bravarskog obrtnika prema radnicima«, objavljenom u zagrebačkom *Organizovanom radniku*, Broz kaže da se vlasnik neke bravarske radionice u blizini Iličkog trga u Zagrebu prema pomoćnim radnicima odnosi više nego nečovječno, te da se naučnici, »koji su slabiji i neotporniji«, »odgajaju« isključivo batinama, psovkama i otpuštanjem s posla.¹

¹ *Organizovani radnik*, Zagreb, 27. rujana 1927, br. 40; usp. *Josip Broz Tito*, Sabrana djela, 34–35.

Maltretiranje radničke omladine tema je više njegovih članaka iz tih dana (»Iz radionice 'Brass', Medulićeva ulica 10«,² »Štrajk kovinara 'Sile' u Zagrebu«³ itd.). Ni u jednom od tih članaka Broz nije puki kroničar. On je revolucionar koji upućuje na izlaz, nalazeći ga isključivo u *organizaciji*. Svi njegovi dopisi završavaju uvijek istom porukom. Osnovna im je poanta: »Svi u organizaciju. Živjela klasna solidarnost radnika.«

U to vrijeme Broz je već član zagrebačkog Mjesnog komiteta Partije i istaknuti sindikalni funkcionar. Ali on, za razliku od većine rukovodilaca Nezavisnih sindikata, u mladima ne gleda nezreo društveni sloj predodređen isključivo za obrazovanje, zabavu i sport. Stoga dva pisana dokumenta iz tih dana, uz već spomenute članke u radničkoj štampi, imaju povijesnu vrijednost.

Prvi dokument (pisan vjerojatno potkraj studenog 1927) jest »Pregled rada Izvršnog odbora Centralne uprave SRKPI i OJ⁴ od III kongresa, 5. rujna, do I sjednice saveznog plenuma, 11. decembra 1927«. Kao sekretar Centralne uprave toga Saveza, Broz je jedan od autora toga izvještaja⁵ u kojem se, uz ostalo, kaže i ovo:

»Osnivanjem omladinskih sekcija po pododborima postignuti su prilični rezultati na okupljanju šegrta koji su u ogromnoj većini bili van sindikata. Na tome polju činjeno je nekoliko pokušaja. Ogroman broj pododбора nije mogao izvršiti obrazovanje oml(adinskih) sekcija, bilo uslijed slabosti samog pododбора bilo uslijed pomanjkanja aktivnosti i sposobnih funkcionera koji bi rukovodili radom tih sekcija, a u najviše slučajeva radi velikih poteškoća i smetnji koje (se) čine sa strane poslodavaca i policije.«⁶

Drugi dokument, nastao mjesec dana kasnije (30. prosinca 1927), jest cirkularni dopis koji je u ime Mjesnog radničkog sindikalnog vijeća u Zagrebu Broz uputio svim sindikalnim podružnicama (pododborima) sa zahtjevom »da na svojim sastancima i povjereničkim vijećima« agitiraju za konferenciju mladih radnika koja će se održati na početku 1928. godine.⁷

Oba dokumenta, uzeta izvan vremena u kojem su nastala, ne govore mnogo. No datum njihova nastanka određuje i njihovu povijesnu vrijednost. Naime, godina 1927. jest godina žestokih frakcijskih borbi u KPJ između »ljevice« i »desnice«, a SKOJ je od svoga osnivanja uvijek bio oslonac onih revolucionarnih snaga u Partiji koje su zahtijevale jedinstvo komunističkog pokreta. Taj svoj principijelan stav predstavnici SKOJ-a zastupali su i branili, zatraživši i intervenciju Kominterne, već nakon Prve partijske konferencije, kad su se u partijskim vrhovima prvi put mani-

² *Organizovani radnik*, Zagreb, 3. studeni 1927, br. 45; *Josip Broz Tito*, Sabrana djela, 34–35.

³ *Organizovani radnik*, Zagreb, 12. I 1928, br. 2; *Josip Broz Tito*, Sabrana djela, 59–60.

⁴ Savez radnika kožarsko-prerađivačke industrije i obrta Jugoslavije.

⁵ *Josip Broz Tito*, Sabrana djela, 46–54.

⁶ Isto, 49.

⁷ *Josip Broz Tito*, Sabrana djela, tom I, 57, Podružnici Saveza radnika kožarsko-prerađivačke industrije i obrta Jugoslavije – Zagreb.

festirala dva suprotna gledišta o izgradnji KPJ u ilegalnim uvjetima. Branili su ga na svim partijskim i skojevskim skupovima tih godina, uvijek načelno, bez obzira na autoritete »vođa« ove ili one frakcije, čak i »preko glava nerazboritih foruma«.

Desna frakcija u odnosu na omladinu prešutno je zadržala socijaldemokratsko stajalište — da mladi nisu pozvani da ulaze u arenu političke borbe, a lijeva je frakcija svojom sektaškom intrasigentnošću, zanemarivanjem rada u masovnim organizacijama, skućavala društveno-političku osnovicu revolucionarnom omladinskom pokretu i dovodila ga do anomalije da je bio izgrađen na mnogo užoj bazi i od same (ilegalne) KPJ.

Treći kongres SKOJ-a (1926) prihvatio je parolu »u mase«. Ta je parola za mlade bila obveza da radikalno mijenjaju svoj stav prema sindikatima, odnosno da svoj ulazak u sindikate svih pravaca (i revolucionarne i reformističke) shvate kao prioritarnu zadaću. Kao organizacijski oblici kojima će se taj cilj postići, predviđene su ilegalne frakcije SKOJ-a i legalne omladinske sekcije u svim sindikalnim organizacijama, a kao prijelazni legalni oblik djelovanja — sastanci i konferencije mladih radnika. Međutim, desna frakcija koja je imala svoje uporište upravo u sindikatima, odnosno u Centralnom radničkom sindikalnom odboru Jugoslavije, na Prvom kongresu Nezavisnih sindikata (12—17. VI 1927), kategorički je istupila protiv takvih organizacijskih oblika, posebno protiv osnivanja omladinskih sekcija. Tobaže, takvim sekcijama mladi će se odvojiti od »odraslih«, razbit će se »jedinstvo«, sekcije će dobiti »politički karakter«, a time i policija pretekst za progone sindikata itd. Ukratko: cilj desničara bio je da se umjesto omladinskih sekcija, u kojima će mladi imati organizacijsku samostalnost — osnuju omladinske komisije u kojima će se pod kontrolom desničara zadržati u okvirima čisto prosvjetnog i odgojnog rada.

Upravo zbog toga spomenuto Titovo pismo ima povijesno značenje, jer ukazuje na to da je Tito već 1927. bio jedan od onih sindikalnih i partijskih rukovodilaca koji su, mimo posebnih ciljeva »lijeve« i »desne« frakcije, podržavali mlade komuniste u njihovu nastojanju da što veći broj radničke omladine okupe u sindikatu. A tu će se približiti svojoj proleterskoj osnovici (što nisu učinili »ljevičari«), tu će im biti omogućeno aktivno sudjelovanje u ekonomskoj, odnosno klasnoj borbi i političkom životu (što su uporno odbijali »desničari«).

Zaključak koji nam se otuda nameće jest: od trenutka kad je poveo borbu protiv frakcija, za boljševizaciju Partije, za jedinstvo komunističkog pokreta u Jugoslaviji — Tito je istodobno poveo i borbu za lenjin-ski prilaz revolucionarnom omladinskom pokretu.

Drugi dokumenti, koji su vezani uz Titovo ime a za povijest našeg komunističkog pokreta i imaju prvorazredno značenje, jesu Titov koreferat na Osmoj konferenciji zagrebačke partijske organizacije i zaključci te konferencije. Titov antifrakcijski stav, koji je on i ranije pokazivao, i njegova borba za izgradnju boljševičke partije — sada je dobila i službenu podršku delegata svih zagrebačkih partijskih organizacija, pa i priznanje same Kominterne.

U čemu je značenje Osme konferencije zagrebačke partijske organizacije za SKOJ, odnosno za revolucionarni omladinski pokret u Jugoslaviji?

Pri odgovoru na to pitanje mora se uzeti u obzir to da je na sredini 1927. i sam CK SKOJ-a, koji se godinama odupirao i jednoj i drugoj partijskoj frakciji, konačno pokleknuo pred lijevom frakcijom i da je zagrebačka organizacija SKOJ-a u to vrijeme proživljavala krizu.

Od Trećeg kongresa, na kojem je izabran, do sredine 1927. godine Biro CK SKOJ-a znatno je oslabljen (hapšenjem Zlatka Šnajdera u rujnu 1926. i odlaskom Mije Oreškog u vojsku u travnju 1927). Popuna se tada obavljala kooptiranjem, pa je tako u Biro ušao i Simo Stefanović («Margetić») koji je postao stjegonošom »lijeve« frakcije u CK SKOJ-a. Novim hapšenjima, koja su uslijedila u listopadskoj provali 1927. u Beogradu, Stefanović je učvrstio svoje pozicije, premda »ljevica« u Birou nije imala većinu. Nakon beogradske provale, Biro CK SKOJ-a prešao je u Zagreb, a tu je na omladinu imao izvjesnog utjecaja Dušan Grković, tadašnji sekretar zagrebačkog Mjesnog komiteta Partije, također »ljevičar«. Tako je »ljevica« uz Stefanovićevu dobila i Grkovićevu podršku, pa i podršku Mate Matoka, sekretara tadašnjeg zagrebačkoga Mjesnog komiteta SKOJ-a, inače antifrakcijski nastrojena radnika. Podršku je dobila na svojoj tobožnjoj antifrakcijskoj paroli borbe protiv »desne opasnosti« u Partiji.

U zagrebačkom Mjesnom komitetu SKOJ-a vladala je nedisciplina i međusobna trvenja, često mu je mijenjan sastav, a pomoći od Partije nije bilo.

I u takvoj situaciji, kad je zbog prenošenja frakcijskih borbi u redove mladih bila paralizirana mogućnost bilo kakve ozbiljnije akcije CK ili MK SKOJ-a, u veljači 1928. održana je spomenuta Osma konferencija zagrebačke partijske organizacije. Toj je konferenciji prisustvovao i jedan delegat omladine i dva člana Mjesnog komiteta SKOJ-a. Od te trojice, na Titov prijedlog, samo je biranom delegatu priznato rješavajuće pravo glasa, jer je već bila uobičajena praksa Kominterne, pa i KPJ — da se u kritičnim situacijama oduzima rješavajuće pravo glasa vodstvu Partije i SKOJ-a kako se »ne bi kasnije predbacivalo da je vodstvo nadglasavalo delegate«. Grković je ipak inzistirao da se to pravo dade svoj trojici omladinaca, jer je, kao bivši omladinski rukovodilac, vjerovao da će sva trojica glasati za »lijevu« frakciju koju je on vodio u Mjesnom komitetu Partije. No u tome nije uspio.

Podnoseći svoj referat delegatima Osme konferencije u ime tzv. većine u MK, Grković je samo konstatirao da zagrebačka omladinska organizacija proživljava krizu, da se stanje neprestano pogoršava i da je tome uvelike pridonijela »izolovanost omladine od Partije«. Samo nije locirao izvoriste te »izolovanosti«. Na pravi izvor ukazao je tek Tito u svom koreferatu koji je podnio u ime tzv. manjine MK. Ona je potekla — rekao je Tito — od Mjesnog komiteta Partije a ne od omladine. »Veze između MK Partije i omladine skoro nije bilo i MK nije pomagao rad omladine.« Tu Titovu ocjenu prihvatili su gotovo svi delegati, a u rezoluciji Osme konferencije, koja je u cjelini sastavljena na osnovi Titova koreferata, posebno je naglašena potreba da Partija aktivnim pomaga-

njem SKOJ-a ojača njegov rad i da se uspostave uzajamna predstavnishva »počevši od ćelija pa do M(jesnih) K(omiteta)«. ⁸

Poznato je da je Titova »zagrebačka linija« prihvaćena na Osmoj konferenciji apsolutnom većinom glasova delegata i da je s rezultatima te konferencije upoznata i Kominternu koja je u duhu njezinih zaključaka intonirala i svoje Otvoreno pismo članovima KPJ u travnju 1928. U istom je smislu sastavljeno i pismo Egzekutivnog komiteta Komunističke omladinske internacionale članovima SKOJ-a.

Stefanović je još dva mjeseca uzalud pokušavao da među omladinom harangira protiv odluka Osme konferencije, odbivši da prihvati i Otvoreno pismo Kominterne i Komunističke omladinske internacionale, ali je 1. lipnja i on konačno priznao da uviđa kako je njegov stav bio »zaista pogrešan«.

Time je i posljednji otpor Titovoj antifrakcijskoj liniji u SKOJ-u bio slomljen.

Značenje Osme konferencije zagrebačke partijske organizacije za mlade je u tome što je SKOJ ponovo vraćen na svoju tradicionalnu antifrakcijsku liniju, a samim tim na oživljavanje političke djelatnosti i na daljnju organizacijsku izgradnju. Neposredni rezultati te djelatnosti mogli su se primijetiti već u sredini 1928. godine.

U samom Zagrebu, u lipnju je registriran dvostruko veći broj članova u usporedbi s veljačom te godine (64 : 30). I socijalni je sastav organizacije radikalno izmijenjen u korist mladih industrijskih radnika (56 posto), iza kojih su dolazili zanatski radnici (29 posto) i intelektualna omladina (15 posto). Sve su ćelije u svojim planovima rada na prvom mjestu istakle rad u sindikatima kao osnovni preduvjet za oslobođenje od sektaštva. Učvršćena je disciplina, izmijenjen je personalni sastav vodstva Mjesnog komiteta, Pokrajinskog komiteta, pa i Centralnog komiteta SKOJ-a, a osnovan je i niz novih organizacija, naročito u pokrajini. ⁹

Premda je kao sekretar Mjesnog komiteta bio preokupiran sređivanjem prilika u zagrebačkoj partijskoj organizaciji, Broz je i nakon Osme konferencije nalazio vremena da se bavi problemima mladih, posebno ekonomskim položajem radničke omladine. U članku »Položaj građevno-bravarskih radnika u Zagrebu«, objavljenom u zagrebačkom *Organizovanom radniku*, u kojem je tada najčešće surađivao, on piše:

»U Zagrebu imade bezbroj građevno-bravarskih radionica u kojima se danas nemilosrdno eksploatišu bravarski radnici. Većim dijelom su to manje radionice, koje zaposluju po 2—4 ili najviše 5 pomoćnika, dok naučnika ima dvostruko ili trostruko više. Neke bravarske radnje uposljuju od 10 pa i do 30 radnika i isto toliko šegrta. Štaviše, ima jedna radionica koja zaposluje svega nekih 7 pomoćnika i 30 šegrta. Tako ovi poslodavci, u trci za što većim profitima, besplatno iskorišćuju mladu radnu snagu. Oni se nimalo ne obaziru na to da naučnici trebaju da uče zanat, te nimalo pažnje ne posvećuju njihovoj stručnoj izobrazbi. Tako stva-

⁸ Josip Broz Tito, *Sabrana djela*, tom I, 74—77; Izvještaj Mjesnog partijskog komiteta o radu za period od januara 1927. do februara 1928; 78—79, Predlog rezolucije za Mjesnu konferenciju KPJ u Zagrebu u februaru 1928.

⁹ Josip Broz Tito, *Sabrana djela*, tom I, 46—54.

raju nesposobne radnike, povećavaju besposlicu i pogoršavaju i onako teško stanje ostalih bravarskih radnika.

Te radionice su higijenski vrlo rdavo uređene. To su obično zagušljive i smrdljive podrumske rupe bez svake ventilacije ili prozračivanja. U takvim katakombama rade bravarski radnici ne više 8, nego 12 pa i 16 sati dnevno. Dim, prašina i ostali smrad od ugljena stalno ubija radnike u tim prostorijama. U tom smradu i prašini moraju radnici da rade za mizernu nadnicu; plaće se kreću od 3 do 6 dinara po satu, ili se obično radi na akord, a tada radnik ne zaradi ni za komadić kruha. Treba samo vidjeti te radnike kada izlaze iz tih rupa poslije svršenog rada; izgledaju kao pijani, teturaju radi nehigijenskih prilika u preduzeću i slabe hrane.¹⁰ Uoči Prvoga maja 1928, Broz zajedno s omladincima piše prvomajski letak s potpisom Mjesnog komiteta KPJ i SKOJ-a, a na sam dan proslave, kad je policija zabranila zakazanu skupštinu zagrebačkog proletarijata, opet je omladina bila glavni Brozov oslonac. Naime, nakon saopćenja policije da je zbor koji su sazvali Nezavisni sindikati, odnosno Mjesni komitet KPJ i SKOJ-a, zabranjen, partijski su aktivisti na Brozovu inicijativu pokušali da dozvoljeni miting reformista u kinu »Apolo« pretvore u skup Nezavisnih sindikata. Premda ta akcija nije uspjela, za ovu je temu posebno značajna, jer pokazuje koliko je povjerenje već u to vrijeme Broz imao u omladinu. U intervjuu listu *Mladost*, u povodu 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a, u svibnju 1959, sjećajući se tih događaja, Tito je, uz ostalo, rekao:

»Kad smo, naprimjer, htjeli (...) da održimo u 'Olimp' kinu skupštinu nezavisnih sindikata, policija nam je zabranila da uopšte uđemo u zgradu. Razmišljao sam šta da radim, jer se pred zgradom bila okupila ogromna masa ljudi koji su htjeli da prisustvuju skupštini. I riješio sam. Dao sam omladini koja je tu bila direktivu da pripremi tih nekoliko hiljada ljudi, da idemo svi zajedno u drugi kino, u 'Helios' ili kako se zvao, negdje u Ilici, u kome su socijal-demokrati imali skupštinu, da bismo tamo preuzeli inicijativu. Omladina je uspjela da, zajedno s članovima Partije, pokrene tu masu u pravcu kina, u kome su socijal-demokrati nesmetano održavali svoj zbor. I ja sam tada sa nekoliko omladinaca i članova Partije bio uhapšen, jer nas je policija odmah primijetila, a mene su već dobro znali.

U zatvoru sam gledao kako se drže ti omladinci. Žandarmi su ih šamarali i pitali da li sam ih ja nagovarao da to rade. A omladinci su, i pored šamara, odgovarali da nisu nagovarani već da su sami, na svoju ruku radili. Jednom riječju, imam iz tog vremena neobično draga sjećanja na omladince koji su se žrtvovali do samoodricanja.«¹¹

U povodu atentata na hrvatske političare u beogradskoj Narodnoj skupštini, Broz piše poznati »Proglas radnicima, seljacima i siromašnim građanima« i stavlja potpis: Mjesni komitet Kom(unističke) partije, Mjesni komitet Kom(unističke) omladine. To ne čini iz puke formalnosti, jer i u spomenutom intervjuu posebno naglašava da je omladina u demon-

¹⁰ *Organizovani radnik*, Zagreb, 12. travanj 1928; *Josip Broz Tito*, Sabrana djela, tom I, 99.

¹¹ *Josip Broz Tito*, Govori i članci, Zagreb, 1962, knj. XIV, 249–250.

stracijama, koje su izbile u Zagrebu na vijest o zločinu Puniše Račića, »bila u prvim redovima«. ¹²

Nakon osude u tzv. Bombaškom procesu 1928, Broz je upućen na izdržavanje kazne i sve do 1934. godine, izuzev na robiji, on nije imao mogućnosti za kontakte s omladinom.

No čim je 1934. izašao s robije, kad je iz Kumrovca pobjegao u Samobor, odnosno kasnije u Zagreb, prvi Brozov kontakt »bio je opet sa omladincima«. ¹³ Naime, Broz je tada razgovarao s Leom Matesom i s Ivanom Korskim, brižljivo ispitujući stanje u revolucionarnome omladinskom pokretu koji se od 1929. do 1934. godine razvijao bez veće pomoći Partije. U tim razgovorima Broz je zamijetio dvije pojave koje su usporevane razvoj klasnog radničkog pokreta u cjelini. Prvo, nepovjerenje prema partijskim vrhovima u emigraciji, i drugo, avangardističke sklonosti omladine.

Nepovjerenje prema Centralnom komitetu KPJ bilo je izazvano čestim provalama, sumnjom da u Centralnom komitetu postoji provokator. Broz, tada već Tito, sva sumnjičenja pomno ispituje. Uvjerivši se da su te optužbe neosnovane, Tito je uspio razbiti nepovjerenje prema partijskim vrhovima, posebno kod omladine. To se vidi iz jednog »Franićeva« izvještaja iz tih dana u kojem se kaže da se nakon boravka jednog ilegalca u Zagrebu (a vrijeme se poklapa upravo s Titovim boravkom) »koji nas je upoznao s radom CK te s likvidacijom frakcijskih borbi, povjerenje MK i omladinaca u CK (. . .) popravilo«. ¹⁴

Ostao je, međutim, povremeni avangardistički recidiv koji je u redove omladine unosi Ivan Korski, inače u to vrijeme jedan od najtalentiranijih mladih rukovodilaca. Nesporazumi s Partijom izbili su nakon ubojstva kralja Aleksandra o pitanju treba li na ubojstvo, u vrijeme kad je policija zavela najstroži režim, reagirati letkom ili ne. Zatim posebno prilikom demonstracija na obljetnicu oktobarske revolucije na Trešnjevci 1934, te prilikom demonstracija skojevske i partijske organizacije Zagreba na šestogodišnjicu proglašenja monarhodiktature (6. siječnja 1935). Toga je dana Mjesni komitet SKOJ-a, zajedno s Partijom, u Nikolićevoj ulici organizirao antirežimske demonstracije skojevaca, koje su počele u trenutku izlaska publike iz Kina »Luxor«. U tim demonstracijama sudjevalo je 200–300 omladinaca, od kojih se nekoliko, izvikujući parole, probilo Gajevom u Bogovićeve ulicu i Ilicu.

Omladina je tada optužila partijsko rukovodstvo da na demonstracije nije dovela dovoljan broj ljudi. Srđa Prica je potkraj siječnja, podnoseći izvještaj Titu o tim demonstracijama, pisao da je omladinska kritika Partije »prešla granice i u stvari se pretvorila u kampanju protiv Part.(ije). Osim toga mnogi slučajevi pokazuju veliku nepartijnost vodećih omladinskih drugova i nezdrave avangardističke tendence oml.(adine). Na-

¹² Isto.

¹³ Isto.

¹⁴ ACSKJ, KOI, 88/1934, Izvještaj Franića o pitanju rada zagrebačke organizacije SKOJ-a; *Josip Broz Tito*, Sjećanje na revolucionarne likove omladine i žena, zbornik Četrdeset godina, Beograd 1960, 287.

pominjem da su članovi MK i PK Par.(tije) rekli da sa oml.(adinom) ne mogu izaći na kraj, a naročito otkad je ovdje oml.(adinski) instruktor (. . .).«¹⁵

Već otprije upoznat s tom pojavom, ali i s pogreškama partijske organizacije, Tito zaključuje da su avangardističke tendencije prouzročene izolacijom partijskog rukovodstva od mladih, koji su svoj pokret pod diktumom izgrađivali bez veće pomoći KPJ. Zato se nakon primitka Pricinog izvještaja obraća pismom Pokrajinskom komitetu i Mjesnom komitetu Partije u Zagrebu, u kojem brani mlade i svu krivnju za takvo stanje u omladinskom pokretu prebacuje na partijsko rukovodstvo.

U pismu što ga je Tito u ime Centralnog komiteta KPJ uputio Mjesnom i Pokrajinskom komitetu Partije u Zagrebu, 14. veljače 1935. godine, kaže se:

»Iz vaših i omladinskih pisama vidi se da su odnosi između vas i omladine sve gori i zategnutiji, što nas vrlo zabrinjava. Mislimo da nije potrebno naročito podvlačiti kakve bi sve posljedice mogli imati, ako se u tom pravcu nastavi. A zato je potrebno, a mi ćemo i sami nastojati da kod omladine utičemo, učiniti sve što možete sa vaše strane, da se to stanje popravi. Ali da bi se ubuduće uklonili takvi sukobi, potrebno je najprije ukloniti i uzroke koji dovode do njih i koji pothranjuju avangardističke tendence kod omladine. Mi ćemo se ovdje kritički osvrnuti na vaše pogreške u prošlosti i u odnosu prema omladini i pogreške koje ste činili po raznim pitanjima (demonstracije itd.), jer smatramo da su baš te pogreške mnogo doprinijele tome avangardizmu kod omladine.

Prvo, vrlo važan uzrok jeste taj što se omladinska organizacija u vašem mjestu obnavljala gotovo bez ikakve pomoći sa vaše strane. Omladina se razvijala bez vaše kontrole, bez vaše političke i praktičke pomoći, i onda nije ni čudo da su u omladini nastala razna pogrešna shvatanja. Drugi uzrok jeste taj što su partijske organizacije, a naročito par(tijski) forumi u vašem mjestu zauzimali pogrešan i oportunistički stav kad se radilo o pripremanju nekih akcija (7. novembra itd.). Omladina je u tim slučajevima zauzimala ispravno stanovište, a Partija, koja je morala, kao avangarda radničke klase, da prednjači i daje primjer borbenosti, zauzela je po tim pitanjima oportunističko, pogrešno stanovište. Slabom, ili gotovo nikakvom brigom o omladini, onda raznim drugim pogreškama part(ijska) organizacija je sve više gubila ugled u očima omladine. Mi ne mislimo time opravdati razne greške koje čini omladina, njihova pogrešna shvatanja o ulozi koju ona igra u radničkom pokretu, nego vas samo upozoravamo na vaše propuste i greške, da ih ubuduće izbjegnute. Nesumnjivo je da omladinci u mnogim stvarima pretjeruju i njima je već u nekim pismima ukazivano na ta pretjerivanja i objašnjavano kakvu ulogu ima omladina u radničkom pokretu. Njoj je kazano i to da nije ona, nego Partija avangarda proletarijata. Ali omladina to teško razumije, ako par(tijske) organizacije svojim djelima ne pokazuju da su one zaista avangarda proletarijata.

Odnosi između vas i omladine će se popraviti samo vašim ispravnim radom. Omladina mora osjetiti podršku sa vaše strane u svojim nastoja-

¹⁵ ACKSKJ, 7675, II-2-12(35), Izvještaj Bistroga (Srđe Price) od 29. siječnja 1935.

njima. Ona je borbeno, puna elana i energije. Ona teži da svoju energiju i elan ispolji u raznim borbama i akcijama. Iskoristite, drugovi, tu borbenost omladine, kanalizirajte ju u pozitivnom pravcu. Ne kočite i ne tupite borbenost omladine, nego, naprotiv, dajte joj više inicijative, pronalazite nove načine borbe i rada za omladinu. Budite učitelji omladine i u njezinom praktičnom radu. Ne dezinteresovanost, nego puna briga i kontrola nad radom omladine mora biti pokazana sa vaše strane. Nemojte zaboraviti da je i omladina sastavni dio pokreta kojim rukuje samo Partija. Povežite se sa omladinom, od ćelije pa do PK putem predstavništva, jer ćete samo na taj način biti kadri uzgojiti dobre omladince i buduće partijce. Mi ćemo sa naše strane isto tako nastojati da vam pogegnemo da se opet podigne autoritet part(ijske) organizacije kod omladine.

Nastojte i vi da tim drugovima na lijep, drugarski način objasnite njihove pogreške. Vaš nastup prema omladini ne smije da bude komandantski. Sve upute i direktive koje dajete omladini neka budu u najdrugarskijem tonu.¹⁶

U ovom smo časopisu već upozorili na Titovu povijesnu ulogu u reorganizaciji SKOJ-a 1936—1937, pa se na njoj nećemo posebno zadržavati.¹⁷

No značajno je da se Tito sve do napada Hitlerove Njemačke na Jugoslaviju neprestano vraćao na gledište iz svoga članka »SKOJ na novom putu«, kao smjernice za budući rad mladih — formulirane kroz prizmu borbe za ostvarenje jedinstva radničke klase i Narodne fronte u Jugoslaviji. Umjesto izolirane sekte, Tito zahtijeva široku antifašističku frontu mladog pokoljenja, formiranu od međusobno povezanih masovnih organizacija, u kojima se neće isključivim isticanjem političkih ciljeva sadržajno osiromašiti život mladih, već naprotiv pružiti i »mogućnost za zabavu, sport i razonodu«.¹⁸

Nema gotovo ni jednog Titova pisma iz tih dana u kojem govori o omladini a da ne ukazuje na potrebu borbe protiv šovinizma. Pa i u ovom članku ističe da »omladina treba i može da odigra krupnu ulogu (...) u međusobnom približavanju naroda Jugoslavije«. Podjednako se obara i na Ljotićeve »borbaše« kao »terorističke bande, koje financira Hitler da raspiruju maskirani velikosrpski šovinizam« — i na frankovce »koji se isto tako oduševljavaju Hitlerovim idejama, a podržavaju rimskim parama, da siju i raspiruju nacionalnu mržnju (...)«. Korist će, kaže, izvući samo talijanski imperijalizam »koji je zaklet neprijatelj hrvatskog naroda«.¹⁹

Iz nekoliko Titovih pisama iz tih dana vidi se da je bio revoltiran jalo-
vim kavanskim diskusijama nekih intelektualaca, ali oduševljen akcijama mladih na zbližavanju hrvatske i srpske intelektualne omladine. U pismu od 12. travnja 1937. kaže:

»Da bi omladina na visokim školama lakše vodila borbu za svoje zahtjeve dogovorili smo se (s Lolom i Matesom, op. V. R.) da se čim više

¹⁶ Josip Broz Tito, *Sabrana djela*, tom II, 68—69.

¹⁷ V. Rajčević, Titova uloga u reorganizaciji SKOJ-a 1937, *ČSP III/1977*, 19—28.

¹⁸ Josip Broz Tito, SKOJ na novom putu, *Proleter*, svibanj 1937.

¹⁹ Isto.

organizuju posjeti omlad(ine) iz Hrv(atske) u Srbiju, Sloveniju i obratno.« Zatim kaže da je prije njegova dolaska u Pariz »jedna velika delegacija« u kojoj je bilo oko 40 studenata Zagrebačkog sveučilišta, većinom studenata medicine ali i sa ostalih fakulteta, uglavnom ljevičara, pod (formalnim) vodstvom predsjednika Sveučilišne organizacije HSS, Stjepana Šiletića, otputovala u Beograd. Bio je to radni dogovor u vezi s predstojećom borbom medicinara protiv nove Uredbe o medicinskim fakultetima koji je na kraju pretvoren u srdačno prijateljsko gostovanje. »Tamo su bili sjajno primljeni« — piše Tito — »od srpskih studenata čiji su gosti bili 3 dana. Kod odlaska iz Beograda ispratilo ih je na kolodvor par stotina studenata, kod toga se pjevalo hr(vatsku) himnu i narodnofrontovski pozdravljalo. Na ljeto će se organizovati masovni logori na koje će se pozvati stud(entska) omladina iz svih krajeva Jugoslavije da zajedno provede 14—30 dana [. . .]«, jer će ovakvi susreti zblžiti mlade i omogućiti im da se međusobno upoznaju i »jedni od drugih« nešto nauče.²⁰

To Titovo pismo pruža odgovor na davno postavljeno pitanje: tko je bio inicijator masovnih studentskih logorovanja (i niza prijateljskih posjeta) zagrebačkih, beogradskih i ljubljanskih studenata od 1937. do 1941.

Koliko je značenje Tito pridavao naprednom omladinskom pokretu vidi se i po tome što je od 1938. godine, u razdoblju formiranja privremenog rukovodstva KPJ, i kasnije pozivao Lolu Ribara na sve sjednice Centralnog komiteta i prije njegova izbora u to najviše partijsko rukovodstvo (na Petoj zemaljskoj konferenciji KPJ). Bila je to gesta povjerenja ne samo u Lolu kao ličnost, koja je već tada uživala nepodijeljene simpatije omladine, nego prije svega u tadašnju mladu generaciju. To je vidan znak da Tito omladinski pokret shvaća kao politički subjekt koji će postati jedna od glavnih poluga u predstojećim sudbonosnim zbivanjima.

U vrijeme poznatih Staljinovih napada na KPJ, kao partiju špijuna, i obustavljanja materijalne pomoći od Kominterne, Tito u kolovozu 1938. piše Dimitrovu:

»Omladinski pokret u zemlji razvija se prilično dobro. Već je prevaziđeno sektaštvo kod nekadašnjih članova SKOJ-a i oni danas veoma dobro shvataju zadatke omladinskog pokreta. To najbolje dokazuju razne akcije koje omladina izvodi ili u kojima učestvuje (doček Beneša, Delbosa, razne manifestacije u korist Čehoslovačke, Francuske itd.). Na Beogradskom univerzitetu uspješno je ujedinjeno 5000 studenata u borbi za demokratiju i za mir. Provokacija Stojadinovićeve vlade — upad policije na Tehnički fakultet usred noći — doživjela je strahovit krah. U odbranu svojih akademskih prava ujedinili su se svi studenti s rektorom i profesorima. Javno mnjenje je, isto tako, najoštrije osudilo pokušaje vlade da Univerzitet prikaže kao komunističko gnijezdo gdje se skriva materijal.

Omladina izdaje nekoliko listova i časopisa. Najznačajniji je ilustrovani omladinski časopis 'Mladost', koji izlazi u Beogradu.

Samo, žalosna je činjenica da ja već godinu dana ne mogu materijalno pomagati omladinu. Ona sredstva koja kod bratske Partije postoje za našu omladinu ne daju joj se, uz izgovor da naše pitanje još nije riješeno.

²⁰ Josip Broz Tito, *Sabrana djela*, tom III, 64—65.

Delegat za Njujork od ovoga novca ovdje nije ništa dobio za svoj put. Da se on, međutim, ne bi vratio nazad u zemlju, dali smo mi uz najveće teškoće neophodna sredstva za put. *Uopšte moram podvući da se rukovodstvo KIM nimalo ne stara o našoj omladini, mada svi priznaju da rad naše omladine može da posluži kao primjer omladini drugih zemalja.*²¹

Potkraj 1938. godine, Tito već sumira ono što je postignuto od 1937, ali se i kritički osvrće na propuste. U Rezoluciji o radu među omladinom Jugoslavije, koju je pisao potkraj studenog ili na početku prosinca te godine (ta je Rezolucija prihvaćena i na sjednici Sekretarijata Izvršnog komiteta Komunističke internacionale 5. siječnja 1939), Tito kaže:

»Porast demokratskog pokreta omladine u Jugoslaviji može se zabilježiti tek pošto je Partija (u proljeće 1937. godine) počela bolje da radi u Savezu komunističke omladine, proširivši aktivnu djelatnost u studentskom pokretu. U Srbiji i Sloveniji uspjelo se uspostaviti saradnju svih značajnih progresivnih omladinskih organizacija u borbi za demokratiju i mir. Međutim, treba istaći da se demokratski pokret omladine koji se širi u Jugoslaviji oslanja uglavnom na studentske mase i njihove organizacije. Demokratski pokret omladine razvija se izolovano od širokih masa radničke i seljačke omladine. On pokazuje krajnje slabo interesovanje za uključivanje radničke i seljačke omladine u svoje redove i za odbranu njenih ekonomskih i kulturnih zahtjeva. Ovaj razvoj demokratskog pokreta omladine u Jugoslaviji pokazuje da kod skojevaca i bivših članova SKO još uvijek nema potpune principijelne jasnoće u pogledu njihovih zadataka.

Nakon minhenske zavjere protiv nacionalne nezavisnosti malih naroda, protiv demokratije i mira i radničkog pokreta, u ogromnoj mjeri porasla je opasnost da će hitlerovski fašizam uništiti nacionalnu nezavisnost Jugoslavije. Ova opasnost postaje utoliko ozbiljnija što se na čelu jugoslovenske vlade nalazi Stojadinović, koji vodi politiku prijateljstva prema Hitleru i koji je spreman da u njegove ruke preda interese naroda Jugoslavije. Hitlerovska agentura i sve reakcionarne snage na čelu sa Stojadinovićem pokušavaju sada da unište slobode koje su izvojevali radnici i demokratske narodne mase, i da razbiju demokratski pokret omladine da bi na taj način bez otpora izdali narode Jugoslavije Hitleru.

Usljed takve situacije pred skojevcima i cjelokupnom antifašističkom, demokratskom i patriotskom omladinom Jugoslavije stoje slijedeći osnovni zadaci:

1. Ujedinjenje omladine svih nacionalnosti u front odbrane nacionalne nezavisnosti Jugoslavije u cilju borbe:

a) za zaštitu državne nezavisnosti zemlje od opasnosti fašističke agresije Njemačke i Italije, protiv svih njihovih agentura u zemlji sa Stojadinovićem na čelu;

b) za punu demokratsku ravnopravnost svih narodnosti koje žive u Jugoslaviji;

²¹ Josip Broz Tito, Sabrana djela, tom IV, 68–69.

c) za formiranje vlade odbrane nacionalne nezavisnosti Jugoslavije, koja će biti kadra da organizuje odbranu zemlje, i da pruži nesalomljiv otpor fašističkoj agresiji. Radi izvršenja tog zadatka vlada nacionalne odbrane dužna je da, oslanjajući se na jedinstvo svih demokratskih, zdravih nacionalnih snaga Jugoslavije, odlučno poboljša materijalne i kulturne uslove života naroda i njegove omladine u gradu i selu, da bez odlaganja uspostavi demokratske slobode, da uspostavi bratske odnose između naroda Jugoslavije na osnovu njihove nacionalne ravnopravnosti, da svim silama jača prijateljske odnose s balkanskim državama i da održava prijateljske odnose Jugoslavije s demokratskim zemljama i Sovjetskim Savezom;

d) za zaštitu ekonomskih i kulturnih interesa i demokratskih prava radničke i radne omladine, za svestrano poboljšanje njihovog života.

2. Međutim, takav jedinstveni front omladine može se stvoriti jedino ako u njemu budu aktivno učestvovali i igrali vodeću ulogu najširi slojevi radničke i seljačke omladine. Stoga treba uložiti sve napore da u taj pokret bude uključena prije svega radnička i seljačka omladina i da se borba vodi za ekonomska, kulturna i politička prava ovih važnih slojeva omladine.

Postavljajući sebi u zadatak borbu za ekonomske i kulturne zahtjeve, omladinski pokret treba u prvom redu da usmjeri pažnju radničke klase i cijelog naroda na 200.000 učenika koji žive u veoma teškim ekonomskim uslovima. Treba zainteresovati sve radničke organizacije, prije svega sindikate i demokratske stranke za to da aktivno istupe za ostvarenje opravdanih zahtjeva učenika i da pomažu učenicima u organizovanju [...].« Dalje kaže da u »front odbrane nacionalne nezavisnosti zemlje potrebno [je] privući sve demokratske omladinske organizacije koje su se do sada izolovale od ostalih demokratskih omladinskih organizacija kao što su, na primjer, seljački savezi (osim Slovenije), sindikalne i kulturne organizacije, organizacije djevojaka i katolička omladina koja se nalazi u sklopu 'Skoma', 'Groma' i 'Križara'.

Jedino tada, putem dosljednog elastičnog rada na privlačenju radničke i seljačke omladine i svih u zemlji postojećih demokratskih i patriotskih omladinskih organizacija u jedinstveni pokret omladine, biće moguće osujetiti planove Stojadinovićeve vlade za stvaranje fašističke državne omladinske organizacije i usmjeriti mlado pokolenje radnih ljudi protiv Stojadinovićeve politike prijateljstva prema Hitleru.

4. Potrebno je skrenuti pažnju demokratske omladine, naročito Slovenije i Srbije, na činjenicu da u Hrvatskoj nema jedinstvenog demokratskog pokreta omladine i da tamo frankovci (fašistička organizacija u Hrvatskoj) vrše značajan utjecaj na školsku omladinu (u Zagrebu), kao i djelimično na radničku i seljačku omladinu. Zadatak demokratskog omladinskog pokreta u Sloveniji i Srbiji sastoji se u tome da pomogne oslobađanju hrvatske omladine od tog uticaja i organizovanju omladine u demokratske antifašističke organizacije u Hrvatskoj. Treba podstaći Seljačku stranku u Hrvatskoj da odustane od svoje pasivne uloge u odnosu na omladinu i da započne aktivan rad među omladinom, koja je obuhvaćena katoličkim omladinskim organizacijama da bi se u te orga-

nizacije unio borbeni demokratski duh. Nužno je ubijediti pristalice Hrvatske seljačke stranke među omladinom u to da valja aktivno da rade u katoličkim omladinskim organizacijama i da tamo zauzmu rukovodeće položaje. Istovremeno treba zajedno s rukovodiocima Hrvatske seljačke stranke razmotriti pitanje o cjelishodnosti stvaranja organizacije seljačke omladine. Uz pomoć sindikata treba u samim sindikatima ili putem stvaranja samostalnih organizacija radničke omladine organizovati radničku omladinu. Demokratska omladina Slovenije i Srbije treba da uspostavi čvrstu bratsku vezu s omladinom Hrvatske (putem sletova, slanja delegacija, organizovanja zajedničkih logora itd.).

5. U Srbiji i Sloveniji treba pojačati rad mladih komunista u postojećim kulturnim organizacijama seljačke omladine. Međutim, posebnu pažnju treba posvetiti obuhvatanju radničke omladine. Neophodno je prvenstveno u industrijskim centrima Srbije i Slovenije organizovati radničku omladinu u sindikatima, u obliku omladinskih sekcija, školskih kružoka itd., kao i putem stvaranja samostalnih demokratskih antifašističkih organizacija radničke omladine, za koje treba obezbijediti podršku sindikata.

Skojevci će biti kadri da uspješno ostvare ovaj zadatak ako među progresivnim dijelom demokratske omladine budu, uz pomoć Partije, obavljali svakodnevni vaspitni rad u duhu marksizma-lenjinizma putem organizovanja kurseva, kružoka, predavanja, diskusionih klubova itd. [...] Polazeći od toga da će poslije minhenske zavjere njemački fašistički imperijalizam preduzeti ozbiljne izgrede protiv nacionalne nezavisnosti balkanskih zemalja, *treba ujediniti omladinu svih balkanskih zemalja u jedinstveni blok radi odbrane nacionalne nezavisnosti njenih zemalja.* Omladina balkanskih zemalja mora da na strani svojih naroda igra ulogu brane koja štiti balkanske zemlje od prodiranja njemačkog fašističkog imperijalizma. U tom cilju demokratska omladina Jugoslavije dužna je da angažuje prvenstveno 'Sokol' i poznate demokratske progresivne funkcionere za to da ispolje svoju inicijativu u stvaranju takvog bloka balkanske omladine. Putem zamašnog rada na objašnjavanju i diskusija treba pridobiti za taj blok omladinu i njene demokratske organizacije u balkanskim zemljama.

8. Centralnim i pokrajinskim komisijama omladine pri partijskom rukovodstvu treba obezbijediti samostalnu inicijativu i svestranu pomoć u njihovom radu među omladinom. Članovi ovih omladinskih komisija treba da se odabiraju iz redova mladih komunista koji su čvrsto povezani s radničkom i seljačkom omladinom. Za rad u ovim omladinskim komisijama treba prvenstveno angažovati najbolje predstavnike radničke i seljačke omladine.

Pred omladinskim komisijama stoji zadatak da rukovode mladim članovima Partije i skojevcima u njihovom svakodnevnom radu u masovnim omladinskim organizacijama i da im stalno pomažu u rešavanju njihovih zadataka. One treba da provieravaju i privlače na rad sve one skojevce koji do danas stoje po strani i treba da rade na uključivanju najboljeg dijela radničke, seljačke i školske omladine u partijsku organizaciju.

Budu li mladi komunisti u Jugoslaviji kadri da uspješno realizuju sve pred njih postavljene zadatke, oni će *stvoriti čvrstu osnovu za formira-*

nje — u daljoj perspektivi — *jedinstvene revolucionarne organizacije radničke i seljačke omladine Jugoslavije.*»²²

U jesen 1940. godine, kad je VI konferencija SKOJ-a (kojoj je Tito osobno prisustvovao) donijela zaključak da se pokrene novi omladinski časopis, Tito je za nj napisao članak pod naslovom »Borba za mladu generaciju«.²³

Osvrćući se na čitav revolucionarni put SKOJ-a od njegova osnutka, Tito primjećuje da je reorganizacija (1937—1938) provedena »u duhu odluka VI kongresa KIM-a« i da je »dala vrlo lijepe rezultate. Mnogobrojne oblasne i okružne konferencije i konačno zemaljska konferencija SKOJ-a, koje su održane u toku 1940. godine s ogromnim učešćem delegata, dokazuju da se SKOJ nalazi na ispravnom putu k pridobijanju širokih masa radne omladine i da postaje sve više masovnom organizacijom.«

No Tito je i sada kritičan prema svakoj zatvorenosti i izolaciji SKOJ-a od širokih slojeva mladih. »Dok su u Hrvatskoj, Srbiji, Crnoj Gori, a djelimično i u Vojvodini« — piše Tito — »postignuti lijepi rezultati u brojčanom porastu članstva SKOJ-a, dotle se u Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, a naročito u Sloveniji u tom pogledu silno zaostaje. [...] Skojevске organizacije u tom pokrajinama uglavnom su organizacije mladih komunista, zbog čega prijete opasnost da ostanu izolirane od masa radne omladine.«

Ali tražeći uzroke zaostajanju revolucionarnoga omladinskoga pokreta u tim pokrajinama, Tito odmah upozorava u prvom redu na »pogrešan odnos mnogih partijskih organizacija i pojedinih drugova prema pitanju rada među omladinom. Neke partijske organizacije i drugovi uopće se ne interesuju radom u omladini, ne pomažu organizacijama SKOJ-a u njihovom radu. Te organizacije i pojedinci misle da ako SKOJ ima svoja rukovodstva partijske organizacije ne moraju više voditi brigu o tome što se događa u SKOJ-u; drugi, opet, smatraju da SKOJ nema nikakove samostalnosti u radu i da rukovodeći skojevci moraju za svaku sitnicu pitati partijske organizacije ili pojedince. I jedni i drugi prave veliku grešku prema SKOJ-u. Prvi treba da znadu da je dužnost svih organizacija Partije od čelije do najvišeg foruma Partije da pomažu omladinu svojim aktivnim radom. Oni treba da to shvate kao jedan sektor svoga rada u fabrikama, sindikatima i drugim masovnim organizacijama za pridobijanje i okupljanje radne omladine u Savez komunističke omladine, vodeći u isto vrijeme borbu za svakodnevne potrebe radne i školske omladine. Drugi, opet, treba da znadu da raditi i pomagati omladini ne znači ograničavati samostalnost rukovođenja Savezom komunističke omladine, njihovim forumima, prisvajati neke 'kompetencije' itd., što često ne samo smeta samoinicijativi omladinskih foruma nego stvara i nezdrave odnose, smeta pravilnom razvitku i zamahu u radu SKOJ-a. Kontrola partijskih organizacija nad radom SKOJ-a ne smije smetati samoinicijativi SKOJ-a. Ali da bi partijske organizacije mogle zbilja vršiti tu kontrolu, potrebno je da temeljito izučavaju direktive o omladinskim pitanjima koje izdaje CK SKOJ-a uz pomoć i kontrolu CK KPJ.

²² *Josip Broz Tito*, Sabrana djela, tom IV, 134—138.

²³ Zbog tehničkih poteškoća taj časopis nije pokrenut, ali je Titov članak sačuvan i objavljen u njegovim Sabranim djelima, Beograd 1978, tom V, 174—177.

Baš to nepoznavanje suštine direktiva o omladinskim pitanjima sa strane nekih partijskih organizacija i foruma dovodi do tog tzv. sukoba zbog 'kompetencije'. Radom u SKOJ-u rukovode mladi komunisti koje je Kompartija odredila samo za taj težak i odgovoran rad. Njima treba pomoć, i to stalna pomoć svih partijskih organizacija.«

No, i u trenutku kad su se zbrajale pobjede, Tito upozorava da su uspjesi, istina, veliki, »ali ni izdaleka nisu takvi da bi nas mogli zadovoljiti i uspavati. To su samo prvi koraci u pridobijanju radne omladine. Još je ogromna većina radne omladine pod uticajem reakcije; popova, nacionalšovinista itd., još je ogroman broj radne omladine prepušten strahovitom izrabljivanju od strane fabrikanata i drugih poslodavaca, još ogroman broj mlade generacije čami u neznanju i predstavlja lagan plijen buržoaskih demagoga itd. Naprotiv, sada treba utrostručiti svoje napore u radu među omladinom: među šegrtima, u radionicama, među industrijskom omladinom u fabrikama, među seljačkom omladinom, među školskom omladinom, među omladinom u vojničkim odorama. Treba okupljati tu omladinu radi borbe za njezine svakodnevne potrebe. Treba vaspitavati tu omladinu i objasniti joj uzroke zbog kojih ona danas tako pati, treba joj ukazivati put kojim ona treba da ide, put k boljoj i sretnijoj budućnosti. Svojim požrtvovanim radom komunisti i skojevci treba da zadobiju povjerenje i ljubav mlade generacije. Ta mlada radna generacija treba da zna gdje je danas njezino mjesto.«²⁴

Godine 1940. SKOJ je sa svojih 18.000 članova prvi put u svojoj 20-godišnjoj povijesti gotovo dvostruko premašio odavno priželjkivanu »nedostižnu« brojku od 10.000. Bila je to već generacija mladih spremna da se suoči sa sudbonosnim događajima 1941, omladina koja je znala »gdje joj je mjesto«, jer je na čelu svoje avangarde imala — Tita.

²⁴ Isto.